

BOGDAN GIEMZA

Święta Jadwiga Śląska w nauczaniu św. Jana Pawła II

W dniach od 16 października 2016 roku do 16 października 2017 roku w metropolii wrocławskiej jest obchodzony po raz kolejny Rok Jadwiżański. Sposobnością do jego ogłoszenia była 750. rocznica kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej¹. W ramach obchodów zaplanowane są różne wydarzenia o charakterze religijnym i kulturalnym, odbywają się sympozja naukowe. Jednym z wątków, który dotychczas – nie tylko w związku z Rokiem Jadwiżańskim – nie był podejmowany, jest nauczanie św. Jana Pawła II odwołującego się do św. Jadwigi. Ukazały się cenne publikacje, które zawierają różne wypowiedzi papieża, ale nie doczekały się one jeszcze pogłębionej analizy². Niniejsze opracowanie zostanie ujęte w dwóch punktach. Najpierw krótko zostaną omówione pobyty jako arcybiskupa, później jako kardynała, Karola Wojtyły w sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy (I), następnie przedstawiona będzie próba tematykacji głównych wątków związanych z tą świętą (II).

Bogdan GIEMZA, ks. dr hab. prof. PWT, kierownik Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej w Instytucie Teologii Pastoralnej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym Salwatorianów w Bagnie, e-mail: bogdan@sds.pl

¹ Poprzedni Jadwiżański Rok Jubileuszowy z racji 750–lecia śmierci św. Jadwigi był obchodzony w archidiecezji wrocławskiej w dniach od 18 października 1992 r. do 17 października 1993 r. Zob. A. K i e ł b a s a: *Jadwiżański Rok Jubileuszowy w archidiecezji wrocławskiej z okazji 750–lecia śmierci patronki Śląska*. W: *Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska. Wrocław-Trzebnica 21–23 września 1993*. Red. M. K a c z m a r e k, M. L. W ó j c i k. Wrocław 1995 s. 469–491.

² Należy wskazać m.in. opracowania: Karol Wojtyła/Jan Paweł II, *Do Wrocławia przybywałem wiele razy... Kazania, wykłady i słowa pozostawione mieszkańcom Dolnego Śląska*. Red. G. S o k o ł o w s k i. Wrocław 2008; B. G i e m z a: *Świeci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*. wyd. 2 uzup. i popr. Wrocław 2017.

I. Wizyty Karola Wojtyły w Trzebnicy

Jest wiele miejsc w Polsce związanych z pobytami ks. Karola Wojtyły, późniejszego biskupa krakowskiego i kardynała, wreszcie papieża Jana Pawła II. To pokłosie jego posługi pasterskiej oraz licznych wypraw turystycznych, spływów kajakowych, wędrówek górskich, które dziś tworzą bogatą mozaikę papieskich szlaków³. W licznych miejscowościach naszej Ojczyzny znajdziemy przeróżne tablice, krzyże, pomniki upamiętniające wydarzenia z jego posługi pasterskiej jako biskupa krakowskiego czy wreszcie kilkakrotnych jego pielgrzymek do Polski już jako Głowy Kościoła powszechnego.

W ten nurt wpisują się liczne wizyty K. Wojtyły na Dolnym Śląsku. Potwierdził to sam, gdy już jako papież w homilii wygłoszonej 21 czerwca 1983 roku na wrocławskich Partynicach powiedział: „Do Wrocławia przybywałem wiele razy w mojej przeszłości”. Zaznaczył przy tym, że miało to miejsce szczególnie w okresie, gdy metropolitą wrocławskim był kard. Bolesław Kominek. Częste kontakty łączyły go także „z seminarium duchownym we Wrocławiu oraz z Papieskim Wydziałem Teologicznym”⁴. Pobyty K. Wojtyły na Dolnym Śląsku miały najpierw związek z jego wędrówkami turystycznymi⁵, głównie jednak z jego osobistym poznaniem i kontaktami z ks. Bolesławem Kominikiem, który zmuszony do opuszczenia Opola, gdzie sprawował urząd administratora apostolskiego, w latach 1951–1956 pracował w diecezji krakowskiej, oraz z ks. prof. Józefem Majką, późniejszym rektorem seminarium duchownego i wydziału teologicznego we Wrocławiu. Gdy przybyli oni do Wrocławia – ks. bp Kominek w 1956 roku, ks. J. Majka w 1970 roku – „przywieźli także szczególną przyjaźń z krakowskim biskupem Karolem Wojtyłą”⁶. Karol Wojtyła jako biskup i kardynał brał wielokrotnie udział w różnych wydarzeniach kościelnych na Dolnym Śląsku, w spotkaniach Komisji ds. Duszpasterstwa Ogólnego Episkopatu Polski, której przez wiele lat przewodniczył abp Kominek, a także był częstym prelegentem w ramach Wrocławskich Dni Duszpasterskich inspi-

³ Zob. <http://www.szlakipapieskie.pl/> [dostęp: 20.05.2017].

⁴ Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia i homilie*. Kraków 2006 s. 319.

⁵ P. Nitecki podaje, że pierwszy ślad obecności K. Wojtyły, jeszcze jako duszpasterza akademickiego, miał miejsce w dniach 1–7 lipca 1955 r., gdy wędrował z młodzieżą po Sudetach. Zob. P. Nitecki: *Pielgrzymki księdza, biskupa, kardynała Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II na Dolny Śląsk*. „Dolny Śląsk” 2011 nr 16 s. 8. Z kolei G. Sokołowski podaje, jednakże bez podania źródeł, na których się opiera, że pierwsza wizyta ks. K. Wojtyły we Wrocławiu miała miejsce 13 września 1949 r., gdy jako wikariusz parafii św. Floriana w Krakowie sprawował mszę św. w kościele św. Stanisława, Waclawa i Doroty. Zob. G. Sokołowski: *Do Wrocławia przybywał wiele razy*. „Nowe Życie” 34: 2017 nr 6 s. 43.

⁶ G. Sokołowski: *Do Wrocławia przybywał wiele razy*. dz. cyt. s. 43; zob. P. Nitecki: *Pielgrzymki księdza, biskupa, kardynała Karola Wojtyły*. dz. cyt. s. 8–9.

rowanych przez ks. prof. Majkę⁷. Jako papież Jan Paweł II przebywał dwukrotnie na Dolnym Śląsku – w czasie drugiej pielgrzymki w 1983 roku i następnie w roku 1997.

Jednym z miejsc, które odwiedzał bp i kard. K. Wojtyła w ramach posługi duszpasterskiej, jest Trzebnica, niewielkie miasteczko na Dolnym Śląsku. Początki jej sławy sięgają roku 1202, gdy książę piastowski Henryk Brodaty i jego małżonka Jadwiga zdecydowali się tutaj ufundować klasztor cysterek. To właśnie w trzebnickim klasztorze Jadwiga dokończyła świątobliwe życie po śmierci małżonka, a jej ciało zostało pochowane w klasztornej kościele. Stosunkowo szybka jej kanonizacja (26 marca 1267) sprawia, że Trzebnica stała się miejscem licznych pielgrzymek, szczególnie dla Niemców, Polaków i Czechów. Nie bez znaczenia dla rozwoju i chwały miasta był wspaniały klasztor i kościół klasztorny, który w 1943 roku został podniesiony do godności bazyliki mniejszej. Mimo różnych dziejowych zawirowań kompleks zachował się do dziś i urzeka pięknem architektury, a nade wszystko duchowym bogactwem i cichym świadectwem modlitw zanoszonych tutaj do Boga przez kolejne pokolenia i w różnych językach.

Z zachowanych źródeł wynika, że kard. Karol Wojtyła jako arcybiskup-metropolita krakowski przebywał w Trzebnicy czterokrotnie w latach sześćdziesiątych XX wieku: dwukrotnie jako arcybiskup i dwukrotnie jako kardynał⁸. Jego pobyty związane były z uroczystościami milenijnymi chrztu Polski, uroczystościami odpustowymi ku czci św. Jadwigi Śląskiej czy udziałem w obradach Komisji Duszpasterskiej Episkopatu Polski⁹.

⁷ Kalendarium kazań i wykładów K. Wojtyły dokumentuje zestawienie: Karol Wojtyła / Jan Paweł II: *Do Wrocławia przybywałem wiele razy...*, dz. cyt. s. 16–174.

⁸ Kalendarium opracowano na podstawie następujących źródeł: Kronika parafii św. Jadwigi w Trzebnicy, tom I: 1945–04.03.1977; Kronika domu trzebnickiego t. I (1945–1965); Kronika Kolegium Świętej Jadwigi w Trzebnicy t. II (I.I.1966–30.VI.1978); Księga pamiątkowa Bazyliki św. Jadwigi w Trzebnicy 1946–1998; Kronika Domu Macierzystego Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Trzebnicy; Książka pamiątkowa klasztoru Sióstr Boromeuszek w Trzebnicy od 1963–1980. Posiłkowano się również informacjami z relacji: *Biskupi polscy u grobu świętej Jadwigi w Trzebnicy w dniach od 20 do 31 sierpnia 1965 r.*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 20: 1965 nr 11–12 s. 264–265. Uwzględniono również informacje zawarte w: A. B o n i e c k i: *Kalendarium życia Karola Wojtyły Kraków 1983*; A. K i e ł b a s a: *Święta Jadwiga Patronka dnia wyboru Jana Pawła II*, wyd. 3 uzupełnione. Trzebnica 2003; P. N i t e c k i: *Pielgrzymki księdza, biskupa, kardynała Karola Wojtyły*, dz. cyt. s. 8–18.

⁹ Ksiądz Antoni Kiełbasa SDS i ks. Piotr Nitecki we wspomnianych opracowaniach wymieniają jeszcze jeden pobyt kard. Karola Wojtyły w Trzebnicy – w dniach 1–2 maja 1974 r. z racji udziału w obradach Komisji duszpasterstwa ogólnego Episkopatu Polski (A. Kiełbasa, dz. cyt., s. 24; P. Nitecki, s. 15). Ksiądz Nitecki pisze, że kard. Wojtyła przewodniczył mszy św. w bazylice przy grobie św. Jadwigi w pierwszym dniu obrad. Jednakże z przeprowadzonej kwerendy wynika, że kard. Wojtyła nie brał w ogóle udziału w tychże obradach. Obradom Komisji przewodniczył bp Władysław Miziołek z Warszawy. Mszy św. w pierwszym dniu obrad przewodniczył bp Jerzy

Pierwszy odnotowany pobyt abpa Karola Wojtyły w Trzebnicy miał miejsce w dniach 29–31 sierpnia 1965 roku, z racji udziału w obradach Komisji Duszpasterskiej Episkopatu Polski, która odbywała się w klasztorze Sióstr Boromeuszek, i obchodach 20-lecia polskiej organizacji kościelnej na ziemiach zachodnich i północnych. W czasie pobytu ks. arcybiskup mieszkał w domu zakonnym Salwatorianów. W niedzielę, dnia 29 sierpnia, abp Wojtyła przewodniczył mszy świętej o godz. 18.30 sprawowanej w bazylice trzebnickiej u grobu św. Jadwigi przy licznym udziale wiernych. Kazanie wygłosił bp Andrzej Wronka, sufragan wrocławski. Arcybiskup Wojtyła przemówił po mszy św., wyrażając swoje zadowolenie, że mógł celebrować przy grobie św. Jadwigi Śląskiej. Mówił też o związkach łączących Trzebnicę z Krakowem poprzez dwie Jadwigi: św. Jadwigę Śląską i królową Jadwigę, której grób znajduje się w Krakowie na Wawelu. Następnego dnia ksiądz arcybiskup również sprawował mszę św. przy grobie św. Jadwigi.

Po zakończeniu obrad, 31 sierpnia, członkowie wspomnianej Komisji, wraz z abp. Wojtyłą, ponownie nawiedzili trzebnicką bazylikę i grób św. Jadwigi, by spotkać się z prymasem Polski, kard. Stefanem Wyszyńskim, zdążającym na uroczystości jubileuszu 20-lecia do Wrocławia. Ksiądz Wawrzyniec Bochenek SDS, proboszcz i kustosz bazyliki, w wygłoszonym przemówieniu przypomniał wówczas pierwszy pobyt prymasa Wyszyńskiego w trzebnickiej bazylice, który miał miejsce w dniu 1 kwietnia 1957 roku, krótko po uwolnieniu prymasa z uwięzienia.

W niedzielę, 16 października 1966 roku w Trzebnicy odbyły się centralne uroczystości milenijne archidiecezji wrocławskiej. Wzięło w nich udział 51 biskupów, w tym abp Karol Wojtyła, delegacje Katolickiego Uniwersytetu Katolickiego i Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie na czele z rektorami tychże uczelni, przełożeni wyżsi oraz członkowie męskich i żeńskich zgromadzeń zakonnych, duchowieństwo i liczne rzesze wiernych oraz przedstawiciele prasy katolickiej. Centralnej mszy św. o godz. 11.00 przewodniczył abp Antoni Baraniak z Poznania, kazanie wygłosił prymas Polski Stefan kard. Wyszyński. Mówił o roli św. Jadwigi jako dobrej niewiasty, żony i matki¹⁰. O godz. 14.45 rozpoczęło się w bazylice nabożeństwo pożegnalne. Głos zabrał m.in. ks. abp Karol Wojtyła, który mówił o powiązaniach między św. Jadwigą Śląską a królową Jadwigą, spoczywającą na Wawelu.

Ablewicz z Tarnowa, kazanie wygłosił bp Mikołaj Sasinowski z Łomży. Oprócz źródeł wymienionych w przypisie 8. zob.: *Posiedzenie Komisji Episkopatu do spraw Duszpasterstwa Ogólnego w Trzebnicy, w klasztorze Sióstr Boromeuszek, w dniach 1 i 2 maja 1974 roku*. „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 29: 1974 nr 6 s. 160–161.

¹⁰ S. Wyszyński: *Stare i nowe rzeczy na progu tysiąclecia, przy grobowcu Niewiasty Mężnej*. W: B. Giemza: *Świeci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*. dz. cyt. s. 96–105.

Następny przyjazd kard. Karola Wojtyły, świeżo po otrzymaniu godności kardynalskiej, miał miejsce w dniu 15 października 1967 roku. Związany był z uczestnictwem w centralnych uroczystościach z okazji 700-lecia kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej z udziałem ponad 30 biskupów. Mszy św. pontyfikalnej sprawowanej przy ołtarzu polowym przed bazyliką przewodniczył bp Antoni Pawłowski, ordynariusz z Włocławka, kazanie wygłosił bp Herbert Bednorz z Katowic. Kardynał Karol Wojtyła zabrał głos na zakończenie uroczystości.

W dniach 25–26 czerwca 1969 roku w Trzebnicy odbyło się posiedzenie Komisji Duszpasterskiej Episkopatu. W drugim dniu obrad przybył z Krakowa kard. Karol Wojtyła. W tymże dniu uczestnicy obrad sprawowali mszę św. koncelebrowaną przy grobie św. Jadwigi Śląskiej wraz z kard. Wojtyłą na czele.

II. Główne wątki nauczania

Dwie Jadwigi

Należy najpierw wspomnieć, że K. Wojtyła w swoich wypowiedziach łączył często Jadwigę Śląską z królową Jadwigą Andegaweńską (1373–1399), pochowaną w katedrze wawelskiej. Królowa już za życia uważana była za świętą, ale jej droga do chwały ołtarzy przez skomplikowane dzieje Polski była bardzo długa. Królowa nie tylko nosiła od chrztu św. imię wielkiej imienniczki, ale pielęgnowała żywy kult do niej. Wyrazem tego był m.in. fakt, że na dzień swojej koronacji na króla Polski w 1384 roku wybrała właśnie dzień 16 października, tj. dzień święta patronki swego chrztu w kalendarzu liturgicznym. Nawiązał do tego faktu kard. K. Wojtyła, gdy w dniu 16 października 1974 roku kierował przemówienie do rodaków za pośrednictwem Radia Watykańskiego z okazji 800-lecia urodzin św. Jadwigi Śląskiej i 600. rocznicy urodzin królowej Jadwigi. Nawiązując do imienia królowej Jadwigi, powiedział:

Może w tym imieniu było już w jakiś sposób wypisane Jej powołanie, Jej posłannictwo. W każdym razie faktem znamionym jest, że na dzień swojej koronacji wybrała Jadwiga 16 października 1384 r. A całe dzieło Jej życia polega na zapoczątkowaniu, przez małżeństwo z Jagiełłą, unii z Litwą, która poszerzyła granice wspólnego państwa na wschód, a także granice Kościoła i chrześcijaństwa¹¹.

Ksiądz Antoni Kiełbasa, pisząc o związkach między obydwoma świętymi, zwraca uwagę, że w 1360 roku został ufundowany przez króla Kazimierza Wiel-

¹¹ A. B o n i e c k i: *Kalendarium życia Karola Wojtyły*. dz. cyt. s. 603–604.

kiego kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej. Znajdował się on na Stradomiu, obecnie dzielnicy Krakowa, wówczas między Krakowem a Kazimierzem. Świątynia ta była nie tylko miejscem kultu św. Jadwigi Śląskiej, ale od zwycięskiej bitwy pod Grunwaldem (1410) aż do czasów rozbiorów Polski odgrywała ważną rolę w rozszerzaniu i podtrzymywaniu kultu królowej Jadwigi. Na polecenie króla, w dniu 15 lipca były organizowane procesje dziękczynne ze wszystkich kościołów krakowskich i stradomskich do tej właśnie świątyni, by obchodzić rocznicę zwycięstwa grunwaldzkiego. Przypominano przy tym przepowiedzianą w 1397 roku przez królową Jadwigę kłeskę Krzyżaków¹².

Królowa Jadwiga była duchowo bliska ks. K. Wojtyły. Uwidocznili się to szczególnie, gdy został biskupem w 1958 roku. Jak podkreśla A. Kiełbasa, najpierw jako młody biskup, a później jako ordynariusz, często nawiązywał w swoich wystąpieniach do opinii o świątobliwym życiu królowej Jadwigi i często przewodniczył nabożeństwom w katedrze wawelskiej w intencji jej beatyfikacji. Jako metropolita krakowski w latach 1972–1974 podjął starania o jej wyniesienie do chwały ołtarzy. Z datą 22 lutego 1974 roku wydał orzeczenie o istnieniu publicznego kultu Jadwigi „od niepamiętnych czasów”. Dzięki temu jego następcą na urzędzie, kard. Franciszek Macharski, mógł zwrócić się do Stolicy Apostolskiej o zatwierdzenie tego kultu i aprobatę formularzy liturgicznych¹³. Dnia 8 czerwca 1979 roku, na zakończenie synodu archidiecezji krakowskiej, już jako papież Jan Paweł II odprawił w katedrze wawelskiej pierwszą mszę św. ku czci bł. królowej Jadwigi. Jej kanonizacja odbyła się 8 czerwca 1997 roku w Krakowie. Papież w swojej homilii powiedział wówczas m.in.:

Długo czekałaś, Jadwigo, na ten uroczysty dzień. Prawie 600 lat minęło od twojej śmierci w młodym wieku. Umiłowana przez naród cały, ty, która stoisz u początku czasów jagiellońskich, założycielko dynastii, fundatorko Uniwersytetu Jagiellońskiego w prastarym Krakowie, długo czekałaś na dzień twojej kanonizacji – ten dzień, w którym Kościół ogłosi uroczystie, że jesteś świętą patronką Polski w jej dziedzicznym wymiarze – Polski za twoją sprawą zjednoczonej z Litwą i Rusią: Rzeczypospolitej trzech narodów. Dziś nadszedł ten dzień. Wielu ludzi pragnęło dożyć tej chwili i wielu jej nie doczekało. Mijały lata i stulecia, i wydawało się, że twoja kanonizacja jest już wręcz niemożliwa. Niech ten dzisiejszy dzień będzie dniem radości nie tylko dla nas, współcześnie żyjących, ale także dla nich wszystkich – tych, którzy na

¹² A. Kiełbasa: *Dwie święte Jadwigi w przesłaniu Jana Pawła II „Ethos”* 11: 1998 nr 1–2(41–42) s. 166–167. Zob. także: J. Kuś: *Wokół kultu św. Jadwigi Śląskiej i Królowej Jadwigi w Krakowie*. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” T. 6: 1978 s. 247–256.

¹³ A. Kiełbasa: *Dwie święte Jadwigi w przesłaniu Jana Pawła II*. dz. cyt. s. 168–171.

ziemi go nie doczekali. Niech będzie wielkim dniem świętych obcowania. Gaude, mater Polonia!¹⁴

W tym kontekście wymowny jest wpis abpa Karola Wojtyły z datą 30 sierpnia 1965 roku w księdze pamiątkowej sióstr boromeuszek w Trzebnicy wyrażający cześć dla św. Jadwigi Śląskiej i jego pragnienie beatyfikacji królowej Jadwigi z Krakowa¹⁵. Oto jego słowa:

Uczestnicząc w posiedzeniu Komisji Duszpasterskiej w Trzebnicy oraz w uroczystościach wrocławskich, miałem sposobność zbliżyć się do sanktuarium św. Jadwigi, księżnej śląsko-krakowskiej. Imię to stale zwracało moją myśl w stronę Służebnicy Bożej Królowej Jadwigi, która spoczywa na Wawelu i tam czeka na beatyfikację, a wraz z nią czeka cała Polska. Oby jej wielka Patronka św. Jadwiga z Trzebnicy wyjednała dla nas tę łaskę, o którą tak bardzo prosimy Boga, a tu na ziemi zabiegamy u Stolicy Apostolskiej¹⁶.

Święta Jadwiga – patronka dnia wyboru Jana Pawła II

Osoba św. Jadwigi Śląskiej stała się bliska naszemu Rodakowi z jeszcze jednego ważnego powodu. Na Stolicę Piotrową został wybrany w dniu jej liturgicznego święta, 16 października 1978 roku. Dawał temu wyraz wielokrotnie w swoim papieskim nauczaniu. Znalazło to również wyraz m.in. w *Litanii do św. Jadwigi Śląskiej*, w której dodano wezwanie: „Święta Jadwigo, patronko dnia wyboru papieża Jana Pawła II, módl się za nami”¹⁷.

W trakcie pierwszej pielgrzymki papieża do Ojczyzny w 1979 roku metropolia wrocławska przeżyła swoje spotkanie z Ojcem Świętym podczas mszy św. celebrowanej w dniu 5 czerwca o godz. 17.00 na Jasnej Górze. Na ołtarzu zostały ustawione relikwie św. Jadwigi Śląskiej. Witając Jana Pawła II w imie-

¹⁴ Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 968.

¹⁵ W dniach 29–31 sierpnia 1965 r. w klasztorze Sióstr Boromeuszek w Trzebnicy obradowała Komisja Duszpasterska Episkopatu Polski. Uczestniczył w niej abp K. Wojtyła. Obok jego osobistego wpisu w książce pamiątkowej sióstr, zachowała się informacja o tym wydarzeniu w Księdze pamiątkowej bazyliki św. Jadwigi w Trzebnicy. Czytamy w niej: „Komisja Duszpasterska Episkopatu Polski, zebrana przy grobie św. Jadwigi, Patronki Śląska, w dniach 29–31 sierpnia 1965 roku, z okazji obchodów 20-lecia organizacji życia kościelnego polskiego na Ziemiach Zachodnich – prosi Pana Boga, za przyczyną św. Jadwigi, by w IX Roku Wielkiej Nowenny, «Roku Wierności Maryi» obdarzył nas swymi łaskami na dalsze Polski Tysiąclecie”. Następują podpisy uczestników, w tym bezpośrednio pod tekstem podpis abpa K. Wojtyły. Zob. Księga pamiątkowa bazyliki św. Jadwigi w Trzebnicy.

¹⁶ Książka pamiątkowa Klasztoru Sióstr Boromeuszek w Trzebnicy.

¹⁷ J. Sienkiewicz: *Św. Jadwiga Śląska w modlitwach i pieśniach*. Trzebnica 2003 s. 285.

niu pielgrzymów, abp Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski, powiedział m.in.:

Dziękujemy Ci, Ojcze Św., całym sercem, za Twoje gorące pragnienie odbycia pielgrzymki do naszego dolnośląskiego sanktuarium w Trzebnicy. Nie było Ci dane Ojcze święty tych planów zrealizować. Nie możesz być u grobu Matki Dolnego Śląska – świętej Jadwigi Księżnej, choć właśnie Bóg chciał, że w jej doroczną uroczystość, święte Kolegium Kardynałów natchnione i kierowane Duchem Świętym, wybrało Ciebie na Ojca całego Kościoła powszechnego. Ona więc w swoich relikwiach przybyła tu na Jasną Górę, by spotkać się z Tobą – umiłowany Ojcze Święty. Nie przyszła sama, lecz przywiodła ze sobą Lud Boży żyjący i rozwijający się na prastarej ziemi Piastów. Lud ten jest Ci znany i bliski. Wszak byłeś ongiś u nas wiele razy. Dziś on stoi przed Tobą bogaty żywą wiarą, wrośnięty mocno w święte tradycje Polaków, wkończony w ziemię Piastów trudem budowania życia religijnego i narodowego¹⁸.

Jan Paweł II przekazał na ręce abpa H. Gulbinowicza wotum dla sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy w postaci dużej świecy paschalnej i kielicha mszalnego. Tak to uzasadniał w swojej homilii:

A teraz pozwólcie, że z Jasnej Góry przekażę szczególne wotum do sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy, koło Wrocławia. Tym wotum jest świeca paschalna, którą przywiozłem z Rzymu oraz kielich dla sanktuarium trzebnickiego. Mam, jak wiecie dobrze, szczególne powody do przekazania tego wotum, które w tej chwili odbiera ode mnie metropolita wrocławski. Mam szczególne do tego powody. Opatrzność Boża w swoich niewypowiedzianych zrzędzeniach wybrała dzień 16 października 1978 roku jako dzień przełomowy w moim życiu. W dniu 16 października Kościół w Polsce czci św. Jadwigę Śląską. I dlatego też poczytuję za mój szczególny obowiązek złożyć dzisiaj na ręce Kościoła w Polsce, na ręce metropolity wrocławskiego, to wotum dla tej Świętej, która jako patronka sąsiadujących narodów, jest również patronką dnia wyboru pierwszego Polaka na Stolicę Piotrową. To wotum, które odebrał metropolita wrocławski, oddaję jak gdyby w ręce wszystkich pielgrzymów, którzy dzisiaj tak licznie, tłumnie, przybyli na Jasną Górę z całego Dolnego Śląska. Proszę, abyście po powrocie do waszych stron zanieśli to papieskie wotum do sanktuarium w Trzebnicy, miejsca,

¹⁸ H. Gulbinowicz: *Przemówienie powitalne*. Jasna Góra 5 VI 1979. „Chrześcijanin w Świecie” 11: 1979 nr 8(80) s. 110–111.

które stało się nową ojczyzną z wyboru św. Jadwigi, tak jak moją nową ojczyzną z wyboru stał się Rzym¹⁹.

Przekazanie papieskiego wotum miało miejsce w czasie odpustu jadwiżańskiego w dniu 14 października 1979 roku. Natomiast dla upamiętnienia w archidiecezji wrocławskiej obchodów pierwszej rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II została przez abpa H. Gulbinowicza w dniu 16 października odsłonięta w trzebnickiej bazylice obok sarkofagu św. Jadwigi pamiątkowa tablica następującej treści: „Papież Jan Paweł II – Ks. Karol Kardynał Wojtyła – metropolita krakowski – jako pierwszy Polak został wybrany na Stolicę Piotrową dnia 16.X.1978 r., gdy cała Polska czciła św. Jadwigę Trzebnicką. W pierwszą rocznicę wyboru – 16.X.1979 r.”²⁰.

Uznanie św. Jadwigi za patronkę dnia wyboru kard. K. Wojtyły na papieża wybrzmiało szczególnie osobiście w liście Jana Pawła II do wiernych archidiecezji wrocławskiej z okazji pierwszej rocznicy pontyfikatu, w którym napisał: „Ja sam jestem głęboko przekonany, że w tamtym pamiętnym dniu święta Jadwiga stała się również Patronką wyboru pierwszego w dziejach Polaka na stolicę świętego Piotra”²¹. Papież potraktował ten wybór w liturgiczną uroczystość św. Jadwigi jako realizację Bożego planu, a nie ślepy traf:

Rozważając bezgraniczną szczodrość Bożą, nie wolno mi przecież zapomnieć o niezwykłym wydarzeniu, które kiedyś stało się nieoczekiwanie moim udziałem. Mam na myśli Boży plan, jaki rok temu ujawnił się na ziemi, gdy w pamiętnym dniu 16 października zostałem wezwany na urząd Najwyższego Pasterza w Kościele powszechnym. A wydarzyło się to – powiem otwarcie, co czuję – nie przez jakiś ślepy traf właśnie w tym dniu, w którym Umiłowani Rodacy moi, zwłaszcza ci z Dolnego Śląska i z Opolszczyzny oraz inni przebywający w Trzebnicy na uroczystościach ku czci św. Jadwigi modlili się o szczęśliwy wybór Papieża²².

List wyraża również ufność w orędownictwo św. Jadwigi w pełnieniu posługi Piotrowej: „Dziś, gdy upływa pierwszy rok mojego pontyfikatu, tak bardzo

¹⁹ Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* s. 104.

²⁰ Zob. H. Gulbinowicz: *Umiłowani w Panu. List zapraszający na uroczystości jadwiżańskie w Trzebnicy, 21.IX.1979*. W: *Patientia et Caritas. Listy pasterskie Metropolity Wrocławskiego Kardynała Henryka Gulbinowicza 1976–1995* Wrocław 1995 s. 64–67; B. Giełza: *Święci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*. s. 28.

²¹ Jan Paweł II: *List do wiernych archidiecezji wrocławskiej z okazji pierwszej rocznicy pontyfikatu. Watykan 16 X 1979*. „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 34: 1980 nr 1–3 s. 21.

²² Tamże.

leży mi na sercu, aby usilnie prosić ją, żeby swoim wstawiennictwem pomagała mi skutecznie w tej ogromnie trudnej służbie zleconej mi przez Boga²³.

Małżeństwo i rodzina

Przesłanie o św. Jadwidze Śląskiej, które płynie z nauczania Jana Pawła II, dotyczy życia rodzinnego i małżeńskiego, praworządności i dobrych obyczajów, a wszystko to łączy się z miłością Boga i Ojczyzny, jak w piastowskim domu świętej. Nie wolno bowiem zapomnieć, że św. Jadwiga była pobożną małżonką, matką kilkorga dzieci, a następnie przez kilka lat wdową. Podkreślił to papież w homilii, którą wygłosił 21 czerwca 1983 roku w czasie swojego pierwszego pobytu we Wrocławiu. Mówił wówczas:

Patrzemy więc poprzez siedem z górą stuleci w stronę świętej Jadwigi i widzimy w niej wielkie światło, które rozświeca sprawy ludzkie na ziemi naszych sąsiadów – a równocześnie na naszej ojczystej ziemi. Wyraziła się w jej życiu jakby cała pełnia powołania chrześcijańskiego. Odczytała święta Jadwiga Ewangelię do końca i w całej jej życiodajnej prawdzie. Nie ma w niej rozbieżności pomiędzy powołaniem wdowy-fundatorki klasztoru w Trzebnicy a powołaniem żony-matki w piastowskim domu Henryków. Jedno przyszło po drugim, a równocześnie jedno było głęboko zakorzenione w drugim. Jadwiga od początku żyła dla Boga, żyła miłością Boga nade wszystko, tak jak głosi pierwsze przykazanie Ewangelii. Tak żyła w małżeństwie jako żona i matka. A kiedy owdowiała, z łatwością dostrzegła, że ta miłość Boga nade wszystko może stać się teraz miłością wyłączną Boskiego Oblubieńca. I poszła za tym powołaniem²⁴.

Jan Paweł II zachęcał w tej homilii, „abyśmy wywołali przed oczyma duszy obraz tego piastowskiego domu, tej rodziny, w której święta Jadwiga była małżonką i matką”. Podkreślał, że fundamentem życia małżeńskiego i rodzinnego, a w dalszej perspektywie życia społecznego, jest zaufanie oparte na miłości i prawdzie.

Wspólnota małżeńska i rodzinna buduje się na zaufaniu wzajemnym. Jest to dobro podstawowe wzajemnych odniesień w rodzinie. Odniesienie wzajemne małżonków – i odniesienie wzajemne rodziców i dzieci. Najgłębszym fundamentem tych odniesień jest ostatecznie to zaufanie, jakim sam Bóg obdarza małżonków, stwarzając ich i powołując ich do życia we wspólnocie małżeńskiej i rodzinnej.

²³ Tamże.

²⁴ Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 322.

To wzajemne zaufanie i zawierzenie winno cechować wzajemne relacje małżonków i relacje rodzice-dzieci. Jest ono bardzo istotne w wychowaniu, które jest nie tylko obowiązkiem, ale i przywilejem rodziców.

Tylko na takim fundamencie – mówił papież – można też budować proces wychowania, który stanowi podstawowy cel rodziny i jej pierwszorzędne zadanie. W wypełnianiu tego zadania rodzice nie mogą być zastąpieni przez nikogo – i nikomu też nie wolno odbierać rodzicom tego pierwszorzędnego ich zadania. Równocześnie nigdy nie dosyć przypominać, że wypełnianie tego zadania stawia przed rodzicami doniosłe wymagania. Rodzice sami muszą być dobrze wychowani, ażeby wychowywać – i sami też wciąż muszą się wychowywać, ażeby wychowywać. Tylko pod takimi warunkami, przy takiej postawie wewnętrznej, proces wychowania może być owocny.

Papież wskazywał, że zaufanie jest oparte na prawdzie i miłości. Pytał retyorycznie: „Dlaczego ufa serce małżonka żonie? Dlaczego ufa serce małżonki mężowi? Dlaczego ufają serca dzieci rodzicom?” Odpowiadając, mówił:

Dlatego ufają sobie wzajemnie małżonkowie, że sobie wierzą, że spotykają się w prawdzie. Dzieci ufają rodzicom dlatego, że spodziewają się od nich prawdy – i ufają o tyle, o ile otrzymują od nich prawdę. Prawda jest więc fundamentem ufności. I prawda jest też mocą miłości. Wzajemnie też miłość jest mocą prawdy. W mocy miłości człowiek gotów jest przyjąć nawet najtrudniejszą, najbardziej wymagającą prawdę²⁵.

Na znaczenie zaufania zwracał też uwagę Jan Paweł II w czasie homilii wygłoszonej 5 czerwca 1979 roku do pielgrzymów z Dolnego Śląska i Śląska Opolskiego. Zaznaczając, że modli się „o jedność wszystkich polskich rodzin”, podkreślał, że to małżeństwo i rodzina są pierwszą szkołą jedności.

Jedność ta – mówił papież – bierze początek w sakramencie małżeństwa, w owych uroczystych ślubach, którymi wiążą się z sobą mężczyzna i kobieta na całe życie, powtarzając sakramentalne „a iż cię nie opuszczę aż do śmierci”. Jedność ta wynika z miłości oraz wzajemnego zaufania – a owocem jej i nagrodą jest również miłość i zaufanie dzieci w stosunku do rodziców. Ta więźba duchowa jest najsilniejszym fundamentem jedności. Biada, jeśli ona osłabnie lub wykruszy się pomiędzy małżonkami, a także pomiędzy rodzicami i dziećmi. Świadomi zła,

²⁵ Tamże s. 323–324.

jakie niesie z sobą rozbitcie rodziny, módlmy się dzisiaj o to, aby nie ulegała ona temu wszystkiemu, co niszczy jedność, ażeby była prawdziwym „siedliskiem sprawiedliwości i miłości”²⁶.

Nauczanie Jana Pawła II na temat małżeństwa i rodziny nabiera wymownego znaczenia w zawirowaniach dzisiejszego świata, zalewie liberalizmu, permisywizmu, panseksualizmu, prowadzących wielu ludzi do zagubienia, indyferentyzmu, konsumpcjonizmu i znieczulicy społecznej. Ta nadprzyrodzona i ewangeliczna motywacja i przykład życia, jakie oferuje św. Jadwiga i przypomina Jan Paweł II, jawią się jako nader aktualne i opatrnościowe. W dobie kryzysu życia rodzinnego, dyskusji nad przesłaniem posynodalnej adhortacji apostołskiej o życiu rodzinnym *Amoris laetitia*, plagi rozwodów, skazywania dzieci na wychowywanie w placówkach opiekuńczych, w epoce, w której parlamenty wielu krajów sankcjonują prawnie zawieranie związków homoseksualnych i zezwalają im nawet na adoptowanie dzieci, orędzie św. Jadwigi staje się ewangelicznym znakiem sprzeciwu, którego bardzo potrzebują nasze zeświecczone czasy.

Matka śląskich Piastów – Henryk Pobożny

Święta Jadwiga przybyła na ziemię piastowską z Niemiec, z bawarskiego rodu hrabiowskiego Diessen-Andechs i weszła w rodzinę piastowską jako małżonka Henryka, zwanego Brodatym. Stała się tym samym „matką śląskich Piastów”. Sama otrzymała staranne wykształcenie i wychowanie. W duchu otrzymanych zasad starała się wychowywać własne dzieci²⁷. Najbardziej znanym dzieckiem Jadwigi i Henryka Brodatego w historii Polski i Kościoła był syn Henryk Pobożny.

Henryk Pobożny, a zwłaszcza jego śmierć w dniu 9 kwietnia 1241 roku w walce z wojskami tatarskim na polach pod Legnicą, wielokrotnie powraca w przemówieniach Jana Pawła II na temat św. Jadwigi Śląskiej. Łączy on wyraźnie decyzję Henryka Pobożnego z postawą jego matki, w stosunku bowiem do niego jej „duchowe macierzyństwo miało się w szczególności sposób wypełnić i potwierdzić”²⁸, ona go „umocniła do walki z Tatarami”²⁹. To św. Jadwiga wychowała syna do odpowiedzialności za kraj, za podwładnych i za chrześcijań-

²⁶ Tamże s. 105–106.

²⁷ Szerzej na ten temat zob.: A. Kiełbasa: *Święta Jadwiga Śląska jako wychowawczyni własnych dzieci i swoich wnuków*. Trzebnica 1999.

²⁸ Homilia wygłoszona w czasie mszy św. we Wrocławiu na Partynicach, 21.06.1983. Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 320.

²⁹ Kardynał K. Wojtyła powiedział to w konferencji wygłoszonej 16 października 1974 r. w Radio Watykańskim. A. Boniecki: *Kalendarium życia Karola Wojtyły*. dz. cyt. s. 603.

stwo w Europie. Była świadoma, że wychowuje następcę tronu, który ma dbać o podwładnych, nie tracąc z pola widzenia całej społeczności chrześcijańskiej.

Papież wskazywał też na znaczenie bitwy pod Legnicą dla Polski i chrześcijaństwa. Już w konferencji ogłoszonej 16 października 1974 roku w Radio Watykańskim zwracał na to uwagę: „W tej walce Henryk poległ pod Legnicą, ale zagony tatarskie cofnęły się na wschód, i Polska oraz Europa została ocalała”³⁰. Powracając do tej myśli już jako papież, powiedział w homilii ogłoszonej 21 czerwca 1983 roku we Wrocławiu, że „Tatarzy dalej na zachód już nie poszli, owszem, cofnęli się ku wschodowi, uwalniając ziemie piastowskie ze swego jarzma. Można powiedzieć, że już wówczas Polska stała się «przedmurem chrześcijaństwa»”³¹.

Z kolei w homilii ogłoszonej 2 czerwca 1997 roku w Legnicy Jan Paweł II nawiązał do wymowy historycznej miasta i podkreślił, że chociaż wspomniana bitwa została przegrana, a Henryk Pobożny poległ, to przez wielu historyków jest uznawana za jedną z ważniejszych w dziejach Europy. Oprócz militarnego znaczenia tej walki zwrócił także uwagę na motyw wiary. Powiedział wówczas papież:

Ma ona również wyjątkowe znaczenie z punktu widzenia wiary. Trudno określić, jakie motywy przeważały w sercu Henryka – chęć obrony ojczystej ziemi i udręczonego ludu, czy też wola powstrzymania wojsk mahometańskich zagrażających chrześcijaństwu. Wydaje się, że motywy te były nierozłączne. Henryk, oddając życie za powierzony jego władzy lud, równocześnie oddawał je za wiarę Chrystusową. I to był znamieny rys jego pobożności, którą ówczesne pokolenia dostrzegły i zachowały jako przydomek: Henryk Pobożny³².

Papież zwrócił też uwagę na sposób, w jaki św. Jadwiga przyjęła to bolesne wydarzenie. „Matka Jadwiga – mówił we wspomnianej homilii we Wrocławiu – przeżywała w duchu wiary śmierć syna Henryka, podobna w tym do Bogarodzicy, która u stóp krzyża na Kalwarii składała ofiarę ze swego Boskiego Syna

³⁰ Tamże.

³¹ Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt., s. 321. Śmierć Henryka Pobożnego pod Legnicą i rolę św. Jadwigi wspomina Jan Paweł II także w liście do wiernych archidiecezji wrocławskiej, pisząc: „Kieruję myśli moje i uczucia ku sławnemu sanktuarium świętej Jadwigi w Trzebnicy, które po wieczne czasy będzie pamiątką odległych już lat, kiedy to syn owej świętej niewiasty poległ był w obronie Ojczyzny, a ona sama wyjednała – jak przekazały nam dzieje – iż ziemie Śląska były odtąd wolne od najazdów tatarskich”. Jan Paweł II, *List do wiernych archidiecezji wrocławskiej ...* dz. cyt. s. 21.

³² Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 892.

dla zbawienia świata. W ten sposób też weszła święta Jadwiga Śląska w dzieje Polski i w dzieje Europy”³³.

Należy nadmienić, że 9 kwietnia 1990 roku, dokładnie w rocznicę śmierci Henryka Pobożnego, powstało w Legnicy Duszpasterstwo Ludzi Pracy ’90. Jednym z zadań, które sobie postawiło, było podjęcie starań o jego beatyfikację. Po wstępnych, przewidzianych prawem kanonicznym badaniach, Konferencja Episkopatu Polski wyraziła w dniu 7 października 2015 roku *nihil obstat* w sprawie rozpoczęcia jego procesu beatyfikacyjnego, zaś biskup legnicki w dniu 4 maja 2017 roku ustanowił postulatora³⁴.

Sprawy życia społecznego

W nauczaniu Jana Pawła II związanym ze św. Jadwigą Śląską dwa tematy społeczne wyróżniają się szczególnie. Chodzi o pojednanie i jedność oraz sprawiedliwość opartą na prawdzie i zaufaniu.

Sprawa pierwsza uwidacznia się w cytowanej już papieskiej homilii wygłoszonej 5 czerwca 1979 roku na Jasnej Górze. Pierwszym środowiskiem jedności i pokoju są małżeństwo i rodzina, natomiast kolejne środowiska to naród i wspólnota międzynarodowa. Jeśli naród „ma być wewnętrznie zjednoczony, jeśli ma stanowić spoiwą jedność”, to podobnie jak rodzina potrzebuje sprawiedliwości i miłości. Wewnętrzna jedność narodowa – mówił papież – „zależy od sprawiedliwego zabezpieczenia potrzeb, praw i zadań każdego członka narodu. Tak, aby nie rodził się rozdźwięk i kontrast na tle różnic, które niesie z sobą uprzywilejowanie jednych, upośledzenie drugich”. Podkreślił, że bardzo istotna jest przy tym miłość Ojczyzny: „umiłowanie jej kultury i historii, umiłowanie specyficznych wartości, które stanowią o miejscu tej Ojczyzny w wielkiej rodzinie narodów, umiłowanie wreszcie rodaków – ludzi mówiących tym samym językiem i odpowiedzialnych za tę samą wspólną sprawę, której na imię «Ojczyzna»”. Jan Paweł II apelował też do pielgrzymów o modlitwę za niego, aby jako papież mógł owocnie służyć sprawie jedności i pojednania we współczesnym świecie. Kierując zaś życzenie pokoju do rodaków, odwołał się do bolesnych wątków historii Polski i życzył, abyśmy „mogli cieszyć się wewnętrznym pokojem, wewnętrzną wolnością, jednością i poszanowaniem praw naszego narodu, które to prawa wypracował sobie ciężką krwią wśród narodów Europy i świata”³⁵.

Z kolei sprawa sprawiedliwości społecznej, zaufania i prawdy bardzo mocno wybrzmiała w papieskiej homilii w dniu 21 czerwca 1983 roku we Wrocławu.

³³ Tamże s. 321.

³⁴ Więcej informacji na stronie Duszpasterstwa Ludzi Pracy’90: <http://dlp90.pl/> [dostęp: 03.06.2017].

³⁵ Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 106–107.

wiu. Mottem całego rozważania o św. Jadwidze stały się słowa: „Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem będą nasyceni” (Mt 5,6). Trzeba mieć na uwadze, że był to okres bardzo trudny i bolesny dla wielu Polaków. Po entuzjastycznym zrywie solidarnościowym roku 1980 nadszedł czas stanu wojennego wprowadzonego przez ówczesne władze 13 grudnia 1981 roku. „To łaknienie i pragnienie sprawiedliwości – mówił papież – ujawniło się w sposób szczególny w ciągu ostatnich lat. [...] Jest tutaj we Wrocławiu – tutaj: na Dolnym Śląsku – jest w całej Polsce wielu ludzi, ogromnie wielu ludzi, którzy łakną i pragną sprawiedliwości”. Zaznaczył przy tym, że pragnie „jako pasterz Kościoła, a zarazem jako syn mojego narodu, potwierdzić to łaknienie i pragnienie, które płynie ze zdrowych pokładów ducha polskiego: z poczucia godności ludzkiej pracy, z miłości Ojczyzny oraz z solidarności, czyli z poczucia wspólnego dobra”. To było bardzo ważne wsparcie dla rodaków. Można powiedzieć, że Polacy czekali na takie słowa moralnego wsparcia w owym czasie. W słowach papieża można odczytać także apel do rządzących: „Temu, co jest słusznym łaknieniem i pragnieniem sprawiedliwości w życiu naszego narodu, trzeba odpowiedzieć w taki sposób, ażeby cały naród odzyskał wzajemne zaufanie. Nie można tego niszczyć ani tłumić”.

Cały naród polski – mówił Jan Paweł II – musi żyć we wzajemnym zaufaniu, a to zaufanie opiera się na prawdzie. Owszem, cały naród polski musi odzyskać to zaufanie w najszerszym kręgu swej społecznej egzystencji. Jest to sprawa zupełnie podstawowa. Nie zawaham się powiedzieć, że od tego właśnie – od tego przede wszystkim: od zaufania zbudowanego na prawdzie – zależy przyszłość Ojczyzny. Trzeba centymetr po centymetrze i dzień po dniu budować zaufanie – i odbudowywać zaufanie – i pogłębiać zaufanie! Wszystkie wymiary społecznego bytu, i wymiar polityczny, i wymiar ekonomiczny, i oczywiście – wymiar kulturalny i każdy inny, opiera się ostatecznie na tym podstawowym wymiarze etycznym: prawda – zaufanie – wspólnota.

Papież podkreślił, że naród polski, a w szczególności Wrocław i lud dolnośląski, wpatrzony w postać Świętej Jadwigi, „wspomina wszystkich, którzy tu polegli w czasie drugiej wojny światowej, wszystkich zmarłych w ciągu lat prawie już czterdziestu od zakończenia wojny. Wszystkich, którzy zginęli w wydarzeniach ostatnich lat [...]”³⁶.

³⁶ Tamże s. 324–325.

Postać graniczna – patronka pojednania między narodami

Walter Nigg, znakomity biograf św. Jadwigi Śląskiej, napisał, że święci, obok poetów, malarzy i muzyków należą „do najbardziej znaczących ludzi danego kraju; oni współtworzą rdzeń narodu i odzwierciedlają obraz jego wnętrza”. Dalej stwierdził, że chociaż święci posiadają swoją ziemską ojczyznę, to jednak nie powinni być widziani jedynie w kategoriach nacjonalnych. Nie należą oni do jednego tylko narodu, ale są własnością całego chrześcijaństwa³⁷. Historia i życie św. Jadwigi są żywym przykładem tego, jak święci Kościoła stają się mostem i spoiwem w tworzeniu więzi między narodami czy inspiracją do wzajemnego przebaczenia i pojednania. Nie są oni własnością jednego narodu, ale dobrem Kościoła powszechnego. Jan Paweł II, przemawiając z okazji piętnastolecia pontyfikatu w dniu 16 października 1993 roku w auli Pawła VI, zwrócił uwagę, że św. Jadwiga prowadziła życie i działalność „wśród ludności polskiej i niemieckiej”. Ona też, podkreślił papież – „jak nikt inny spośród świętych Kościoła jest otoczona taką samą czcią w Polsce i w Niemczech”³⁸.

Już w czasie pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku, przemawiając do pielgrzymów Dolnego Śląska i Śląska Opolskiego, wskazał papież na św. Jadwigę jako patronkę pojednania między narodami. Zwrócił przy tym uwagę, że

tak jak warunkiem jedności wewnętrznej w obrębie każdego społeczeństwa czy społeczności jest poszanowanie praw każdego członka wspólnoty, bądź to rodzinnej, bądź to narodowej, podobnie też warunkiem pojednania pomiędzy narodami jest uznanie i respektowanie praw każdego narodu. Jest to przede wszystkim prawo do istnienia oraz do samostanowienia o sobie, z kolei prawo do własnej kultury oraz do wielostronnego rozwoju³⁹.

Natomiast w homilii wygłoszonej 21 czerwca 1983 roku we Wrocławiu Jan Paweł II powiedział, że św. Jadwiga, przybywając z Niemiec do Polski, weszła nie tylko w dzieje polskiego narodu, ale także w dzieje Europy.

W dziejach tych – mówił papież – stoi ona jakby postać graniczna, która łączy ze sobą dwa narody: naród niemiecki i naród polski. Łączy na przestrzeni wielu wieków historii, która była trudna i bolesna. Święta Jadwiga wśród wszystkich dziejowych doświadczeń pozostaje przez

³⁷ W. N i g g: *Święta Jadwiga Śląska*. Opole 1997 s. 9.

³⁸ J a n P a w e ł I I: *W służbie uświęcenia i miłości*. „L'Osservatore Romano” wyd. pl. 14: 1993 nr 12 s. 47.

³⁹ J a n P a w e ł I I: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 106.

siedem już stuleci orędowniczką wzajemnego zrozumienia i pojednania, stosownie do wymagań prawa narodu, międzynarodowej sprawiedliwości i pokoju.

Podkreślił również, że to też za jej wstawiennictwem Stolica Apostolska mogła w 1972 roku dokonać kościelnej normalizacji na tzw. ziemiach zachodnich Polski, które po II wojnie światowej po wielu wiekach stały się znowu częścią państwa polskiego. Papież przywołał także słowa przyjaciela, kard. Bolesława Kominka z jego homilii wygłoszonej 15 października 1967 roku w czasie uroczystości ku czci św. Jadwigi w Trzebnicy: „Przy samym Moście Tumskim we Wrocławiu, wiodącym na Wyspę Piastowską, stoi kuta w kamieniu Jadwiga. Stoi na moście łączącym wschodni i zachodni brzeg Odry. Wszystkim przychodzącym każe na siebie spoglądać i każe im pomyśleć, że wszyscy są braćmi, na którymkolwiek brzegu mieszkają”⁴⁰.

Patronka i matka Dolnego Śląska

Całe dorosłe życie św. Jadwigi od chwili przybycia na dwór księcia Henryka Brodatego aż do śmierci w 1243 roku było związane z Dolnym Śląskiem. Nie dziwi więc nazwanie jej „Patronką i Matką Dolnego Śląska”. Tak ją nazwał Jan Paweł II w telegramie z okazji zakończenia Roku Jadwiżańskiego datowanym na 14 września 1993 roku⁴¹. W homilii wygłoszonej w 1983 roku we Wrocławiu papież zwrócił się z serdeczną prośbą do mieszkańców:

Trzeba, abyście wy, którzy znaleźliście się tu na Dolnym Śląsku, którzyście się tu urodzili i wyrosli, na śladach waszej wielkiej patronki, matki Piastów, odczytywali niejako na jej kolanach Ewangelię, tak jak odczytywały jej rodzone dzieci, tak jak odczytywał książę Henryk Pobozny, bohater spod Legnicy, i abyście w ten sposób umacniali w sobie najgłębsze podstawy ludzkiej i chrześcijańskiej moralności, która jest zarazem fundamentem kultury narodu i warunkiem jego rozwoju⁴².

III. Zakończenie

Wspomniany już Walter Nigg w biografii św. Jadwigi podkreśla, że opis jej życia musi być poddawany ciągłej refleksji. Postaci świętych nabierają właściwego znaczenia dopiero wtedy, gdy interpretujemy je zgodnie z właściwą im duchowością. W artykule podjęto analizę nauczania Jana Pawła II związanego ze

⁴⁰ Tamże s. 321.

⁴¹ Karol Wojtyła/Jan Paweł II: *Do Wrocławia przybywałem wiele razy...* dz. cyt. s. 212.

⁴² Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny...* dz. cyt. s. 322.

św. Jadwigą Śląską. Więź papieża z postacią świętej rozpoczęła się jeszcze w latach sześćdziesiątych XX wieku, gdy jako arcybiskup i kardynał czterokrotnie przebywał w sanktuarium świętej w Trzebnicy. Następnie na podstawie wypowiedzi i notatek papieskich zostały kolejno omówione kwestie, które najczęściej pojawiają się w tym nauczaniu.

Bibliografia

- Biskupi polscy u grobu świętej Jadwigi w Trzebnicy w dniach od 20 do 31 sierpnia 1965 r.* „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 20: 1965 nr 11–12 s. 264–265.
- Boniecki A.: *Kalendarium życia Karola Wojtyły*. Kraków 1983.
- Jan Paweł II: *List do wiernych archidiecezji wrocławskiej z okazji pierwszej rocznicy pontyfikatu, Watykan, 16 X 1979.* „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 34: 1980) nr 1–3 s. 21–22.
- Jan Paweł II: *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia i homilie*. Kraków 2006.
- Karol Wojtyła/Jan Paweł II: *Do Wrocławia przybywałem wiele razy... Kazania, wykłady i słowa pozostawione mieszkańcom Dolnego Śląska*. Red. G. Sokołowski. Wrocław 2008.
- Giemza B.: *Świeci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*. wyd. 2 uzup. i popr. Wrocław 2017.
- Gulbinowicz H.: *Przemówienie powitalne*. Jasna Góra 5 VI 1979. „Chrześcijanin w Świecie” 11: 1979 nr 8(80) s. 110–111.
- Gulbinowicz H.: *Umiłowani w Panu. List zapraszający na uroczystości jadvizańskie w Trzebnicy, 21.IX.1979*. W: *Patientia et Caritas. Listy pasterskie Metropolity Wrocławskiego Kardynała Henryka Gulbinowicza 1976–1995*. Wrocław 1995 s. 64–67.
- Kiełbasa A.: *Jadwizański Rok Jubileuszowy w archidiecezji wrocławskiej z okazji 750-lecia śmierci patronki Śląska*. W: *Księga Jadwizańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska. Wrocław-Trzebnica 21–23 września 1993*. Red. M. Kaczmarek, M. L. Wójcik. Wrocław 1995 s. 469–491.
- Kiełbasa A.: *Dwie święte Jadwigi w przesłaniu Jana Pawła II*. „Ethos” 11: 1998 nr 1–2 (41–42) s. 159–174.
- Kiełbasa A.: *Święta Jadwiga Śląska jako wychowawczynie własnych dzieci i swoich wnuczków*. Trzebnica 1999.
- Kiełbasa A.: *Święta Jadwiga Patronka dnia wyboru Jana Pawła II*. wyd. 3 uzup. Trzebnica 2003.
- Kronika domu trzebnickiego t. I (1945–1965).
- Kronika Domu Macierzystego Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Trzebnicy.
- Kronika Kolegium świętej Jadwigi w Trzebnicy t. II (1.I.1966–30.VI.1978).
- Kronika parafii św. Jadwigi w Trzebnicy, t. I: 1945–04.03.1977.
- Książka pamiątkowa Klasztoru Sióstr Boromeuszek w Trzebnicy od 1963–1980.
- Księga pamiątkowa Bazyliki św. Jadwigi w Trzebnicy 1946–1998.
- Kuś J.: *Wokół kultu św. Jadwigi Śląskiej i Królowej Jadwigi w Krakowie*. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” T. 6: 1978) s. 247–256.
- Nigg W.: *Święta Jadwiga Śląska*. Opole 1997.

Nitecki P.: *Pielgrzymki księdza, biskupa, kardynała Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II na Dolny Śląsk*. „Dolny Śląsk” 16: 2011 s. 8–33.

Posiedzenie Komisji Episkopatu do spraw Duszpasterstwa Ogólnego w Trzebnicy, w klasztorze Siostr Boromeuszek, w dniach 1 i 2 maja 1974 roku. „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 29: 1974 nr 6 s. 160–161.

Sienkiewicz J.: *Św. Jadwiga Śląska w modlitwach i pieśniach*. Trzebnica 2003.

Sokołowski G.: *Do Wrocławia przybywał wiele razy*. „Nowe Życie” 34:2017 nr 6 s. 42–45.

STRESZCZENIE

Święta Jadwiga Śląska w nauczaniu św. Jana Pawła II

Dnia 26 marca 2017 roku minęło 750 lat od kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej (†1243). Z tej okazji metropolita wrocławski, abp Józef Kupny ogłosił w metropolii wrocławskiej Rok Jadwiżański (2016–2017). W ramach obchodów zaplanowane są różne wydarzenia o charakterze religijnym i kulturalnym, odbywają się sympozja naukowe. W te rocznicowe obchody wpisuje się prezentowany artykuł *Święta Jadwiga Śląska w nauczaniu św. Jana Pawła II*. Kardynał Karol Wojtyła jeszcze przed wyborem na Stolicę Piotrową przebywał kilkakrotnie w sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy k. Wrocławia. Zostało to omówione w pierwszej części artykułu. Święta stała się szczególnie duchowo bliska Janowi Pawłowi II, gdyż jego wybór na papieża dokonał się w liturgiczne święto św. Jadwigi, w dniu 16 października 1978 roku. Ojciec św. dawał temu wyraz w swoim nauczaniu. W drugiej części, na podstawie wpisów do ksiąg pamiątkowych i wypowiedzi papieża odnoszących się do św. Jadwigi Śląskiej, zostało omówionych siedem zagadnień szczegółowych.

Słowa kluczowe: św. Jadwiga Śląska, Trzebnica, Jan Paweł II, nauczanie

SUMMARY

St. Hedwig of Silesia in the Teaching of St. John Paul II

March 26, 2017 marked the 750th anniversary of the canonization of St. Hedwig of Silesia (†1243). On this occasion the Wrocław metropolitan, Archbishop Józef Kupny proclaimed the Year of St. Hedwig (2016–2017) in the Wrocław metropolis. Celebrations include a variety of religious and cultural events as well as scientific symposia. The present article *St. Hedwig of Silesia in the teaching of John Paul II* falls within the scope of the anniversary celebrations. Cardinal Karol Wojtyła, even before his election to St. Peter's Chair paid several visits to the shrine of St. Hedwig in Trzebnica near Wrocław. These visits are discussed in the first part of the article. St. Hedwig became especially close to John Paul II spiritually as his election took place on her liturgical feast, on October 16, 1978. The Holy Father testified to this spiritual affinity in his teaching. In the second part of the article seven detailed issues are discussed based on the pope's inscriptions in commemorative books and his utterances referring to St. Hedwig of Silesia.

Keywords: St. Hedwig of Silesia, Trzebnica, John Paul II, teaching